

Dr.sc.administr. I.Jaunzemes pētījums "Karjeras attīstības atbalsta sistēmas darbības izvērtējums" _2013_EMKAPT metodisko ieteikumu gaismā

N.p.k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
1.	<p>Straujās ekonomiskās izmaiņas, informācijas tehnoloģiju attīstība un globalizācija ir mainījušas karjeras izpratni, saturu un noteikušas jaunas prasmes, kas nepieciešamas cilvēkam, lai sekmīgi vadītu savu karjeru. Karjeras atbalsts kļūst par vienu no <u>cilvēkresursu attīstības</u> iniciatīvām.</p>	<p>Cilvēkresursu attīstība – kurā politikas plānošanas dokumentā par to vajadzētu runāt/vai tāds jau ir??</p> <p>NAP?</p>	
2.	<p>Izmaiņas karjeras vadības paradīgmā ietekmējušas arī karjeras atbalsta saturu un mērķus. „Profesionālās orientācijas” koncepta vietā stājas „karjeras atbalsts”. Normatīvo dokumentu analīze liecina, ka joprojām tiek lietots termins „<u>profesionālā orientācija</u>”. Tādējādi jāsecina, ka politikas plānotāju vidū nav vienotas izpratnes par sasniedzamajiem mērķiem un rezultātiem.</p> <p>Karjeras atbalsta koncepta izmaiņas aktualizē nepieciešamību to skatīt kā <u>starpnozaru iniciatīvu</u> – izglītības, nodarbinātības, jauniešu un sociālās politikas aktivitāti.</p>	<p>Normatīvo dokumentu analīze – kuros dokumentos lietots termins „profesionālā orientācija”?</p> <p>Izglītības likuma grozījumi (publicēti 24.07.2013.) trīs jauni termini: karjera-izglītības, darba un privātās dzīves mijiedarbība, karjeras izglītība –izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei, karjeras attīstības atbalsts-pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamajiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu</p> <p>Karjeras atbalsts - Starpnozaru iniciatīva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kāda varētu būt Sadarbības padomes loma šajā iniciatīvā? 	
3.	<p>Karjeras vadības atbalsta pakalpojumi Latvijā <u>visām mērķa grupām ir pieejama ierobežotā apjomā</u>. Tā ir fragmentāra, nesistemātiska, nav pietiekamas informācijas par izglītības un darba tirgus saistību, profesijām un prasmēm, kas būtu nepieciešamas nākotnē, netiek nodrošināta atbalsta pieejamības pēctecība starp izglītības pakāpēm un izglītību un darba tirgu.</p> <p>Karjeras atbalsta pasākumu īstenošanā atsevišķos gadījumos iesaistīti <u>karjeras atbalsta speciālisti ar neatbilstošu profesionālo sagatavotību</u>.</p>	<p>Kā paplašināt karjeras vadības atbalsta pakalpojumu pieejamību visām mērķa grupām:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bērniem līdz 14 gadu vecumam • Jaunieši izglītības sistēmā (14-25 gadus jauni) • Pieaugušie darba tirgū (bet vēlas mainīt profilu) • Bezdarbnieki • Cilvēki ar speciālām vajadzībām • Cilvēki pirmspensijas vecumā • Darba meklētāji (dažādi vecumi) <p>Kā uzlabot karjeras atbalsta speciālistu profesionālo sagatavotību? Vai vajadzētu noteikt karjeras atbalsta speciālistu veidus darbam ar atšķirīgajām mērķa grupām, pamatkvalifikācijas prasības, papildizglītības iespējas? Vai vajadzētu regulējumu privātajiem KA pakalpojumu sniedzējiem?</p>	

N.p. k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
4.	<p>Karjeras atbalsts ir <u>starpnozaru iniciatīva</u>, kuras sasniedzamie mērķi ir iekļauti izglītības, nodarbinātības, jaunatnes un sociālās politikas uzstādījumos. Saskaņotas politikas veidošanai ir jāsekmē <u>sadarbības mehānisma izveide</u>, lai apzinātu visas iesaistītās puses – jāpārskata <u>Sadarbības padomes darbības formas maiņa no KOMUNIKĀCIJAS un SADARBĪBU</u>, kā arī palielināt padomes lēmumu ietekmi uz politikas plānošanas procesu. Izglītības sektorā aktuāla ir <u>rīcībpolitikas izstrāde un atbildīgās institūcijas deleģēšana</u>.</p>	<p>Sadarbības mehānisma izveide - no KOMUNIKĀCIJAS uz SADARBĪBU. Kā to panākt?</p> <p>Izglītības sektorā aktuāla ir rīcībpolitikas izstrāde. Vai ir pietiekoši tas, ka karjeras atbalsta jautājumi ir iekļauti tikai Izglītības attīstības pamatnostādņēs?</p> <p>KAAS jaunā koncepcija → pilotprojekts izglītības sektorā - rīcības plāns īstermiņā) → ilgtermiņa rīcības plāns balstoties uz pilotprojekta rezultātiem</p>	
5.	<p>Karjeras atbalsta organizācijā un attīstības virzībā starp izglītības sektoru un nodarbinātības sektoru ir būtiskas atšķirības. Izvirzot karjeras atbalsta pasākumus par <u>preventīvo pasākumu</u> bezdarba samazināšanai noved pie situācijas, ka cīnāmies ar sekām, nevis cēloņiem. Tādējādi <u>sistēmā ieguldījumi ir jāsadala sabalansēti</u>, lai jauniešiem, kuri pašlaik mācās izglītības iestādēs ir iespēja apgūt nepieciešamās prasmes un samazina risku nonākt bezdarbnieka statusā. Ieguldot tikai nodarbinātības sektorā, pakalpojumi ir finanšu ietilpīgāki un vairāk nepieciešama individuāla pieeja atbalsta nodrošināšanai.</p>	<p>Karjeras atbalsta pasākumi kā preventīvie pasākumi bezdarba samazināšanai – Izm sektorā tie jāpaplašina, lai samazinātu LM ieguldījumu?</p>	
6.	<p>Normatīvo dokumentu analīze liecina, <u>ka priekšmetu standartos iekļautie karjeras izglītības aspekti pilnībā neatbilst karjeras vadības prasmēm</u>. Tādējādi nacionālā līmenī ir jāveido <u>karjeras vadības prasmju ietvars ar sasniedzamajiem rezultātiem katrā izglītības pakāpē</u>. Tas nodrošinātu vienādu izpratni par rezultātiem un kalpos par atbalstu karjeras atbalsta plānotājiem. Izglītošanās kontekstā rekomendējoši ir <u>karjeras vadības prasmes skatīt saistīti ar mācīšanās rezultātiem, kā arī vispārējo un uzņēmējdarbības prasmju attīstību jauniešos</u>.</p>	<p>Mācību priekšmetu standarti - karjeras vadības prasmes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karjeras vadības prasmju sasaiste ar mācīšanās rezultātiem un vispārējām un uzņēmējdarbības prasmēm. Jādefinē sasniedzamie rezultāti katrā izglītības pakāpē. • Vispirms definēt kas ir karjeras vadības prasmes un veidi kā tās var apgūt? <p>Vai ir nepieciešams kāds papildus regulējums jeb ir pietiekoši, ka to definē izglītības / mācību priekšmetu standartos/ audzināšanas darba mērķos?</p>	

N.p. k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
7	<p>Izvērtējot karjeras atbalsta pasākumu īstenošanu, <u>vispārējā izglītības iestādēs tiek īstenoti visa veida pasākumi, bet jauniešiem tā ir pieejama fragmentāri un dažādos līmeņos</u> – no atsevišķu informatīvu pasākumu īstenošanas, līdz pilnam atbalsta ciklam (karjeras informācija, karjeras izglītība, karjeras konsultēšana). Līdz ar to karjeras atbalsta funkciju īstenošanā <u>ne vienmēr piesaistīti kvalificēti speciālisti</u>. Vēlamo rezultātu sasniegšanai, karjeras atbalsts jānodrošina visās klasēs pēctecīgi, īpaši 9. un 12.klasē, kad jāpieņem lēmums par turpmāko izglītošanos. Atsevišķās vispārējās izglītības iestādēs tiek īstenotas secīgas karjeras izglītības programmas, kas sasniegušas labus rezultātus, piemēram, Rojas vidusskola un Valmieras Pārgaujas ģimnāzija.</p>	<p>Karjeras atbalsta pasākumu pieejamība vispār-izglītojošajās skolās ir fragmentāra.</p> <p>Kā panākt to, lai visās skolās tiek izstrādātas un īstenotas karjeras izglītības programmas?</p> <p>Kā panākt kvalificētu speciālistu nodrošinājumu visās skolās:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karjeras informācijas sagatavošanai • Karjeras informācijas sniegšanai • Karjeras atbalsta pasākumu organizēšanai • Individuālo karjeras konsultāciju sniegšanai <p>Vai ir nepieciešams atsevišķs regulējums/metodiskie ieteikumi skolām/augstskolām, kurās sagatavo karjeras atbalsta speciālistus? Vai tas varētu būt viens no pilotprojekta ieteikumiem?</p>	
8.	<p>Izanalizējot vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu akreditācijas procesu, īpaši vērtējot karjeras izglītības īstenošanu, jāsecina, ka visbiežāk skolas saņēmušas vērtējumu „labi” vai „ļoti labi”, taču rezultāts praksē nav pietiekams. Rekomendējot pārskatīt vispārējo un profesionālo izglītības iestāžu <u>akreditācijas kritērijus un definēt tos no aprakstošiem un rezultatīviem rādītājiem</u>, kas ir izmērāmi un salīdzināmi. Vienlaicīgi nepieciešama <u>akreditācijas procesā iesaistīto ekspertu sagatavošana karjeras atbalsta pakalpojumu izvērtēšanai</u>.</p>	<p>Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu akreditācijas process ir formāls.</p> <p>Ir nepieciešams izstrādāt akreditācijas kritērijus, definēt rezultatīvos rādītājus, sagatavot akreditācijas ekspertus.</p> <p>Vai tā ir tikai IKVD atbildība? Vai PIKC atvēršanas noteikumos ir minēti kādi karjeras atbalsta pakalpojumu veidi ir jānodrošina, kā arī ārpus formālās izglītības iegūto kompetenču vērtēšanas noteikumos?</p>	
9.	<p><u>Karjeras atbalsta nodrošināšanas funkciju var pildīt arī jauniešu interešu centri</u>. Pilnveidojot profesionāli orientētas interešu izglītības programmas ar karjeras vadības prasmju apguvi un profesiju izvēli, var atbalstīt jauniešus savu interešu un darba pasaules izpētē.</p>	<p>Karjeras atbalsta nodrošināšanas funkciju var pildīt arī jauniešu interešu centri, ļaujot bērniem un jauniešiem izmēģināt dažādus darbu veidus un apzināt savas intereses un spējas turpināt pilnveidoties kādā praktiskā darba virzienā.</p> <p>Vai būtu jāiesaista arī cita veida jauniešu centri, kuros bērni un jaunieši attīsta vispārīgās prasmes? Kāda varētu būt atbildības sadale starp VISC un pašvaldībām? Vai šis secinājums ir saistāms ar 6.secinājumu?</p>	

N.p. k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
10.	<p><u>Profesionālā izglītības iestādēs īstenotā karjeras izglītība ir tikai daļa no karjeras atbalsta pakalpojumiem un nesasniedz plānotos rezultātus, pieejama audzēkņiem fragmentāri vai nav pieejama vispār.</u> Profesionālā izglītībā šāds atbalsts mūsdienās ir nepieciešams, jo ne vienmēr ir izdarīta pareizā izvēle un mācību laikā vēl to var mainīt. Tā kā karjeras atbalsta pakalpojumu īstenošanā ir nepieciešama informācija par darba pasauli un profesijām, <u>ir jāveicina informācijas apmaiņas starp nozari un izglītības iestādēm.</u> Tas uzliek lielāku atbildību nozares profesionālajām asociācijām un uzņēmumiem iesaistīties un līdzdarboties izglītības sistēmā strādājošo un audzēkņu informēšanā par profesiju pieprasījumu un prasmē, kas jāpārvalda <u>jauniešiem sekmīgai integrācijai darba tirgū, kā arī jāiesaistās mācību programmu pilnveidošanā.</u></p>	<p>Profesionālā izglītības iestādēs īstenotā karjeras izglītība audzēkņiem ir pieejama fragmentāri vai nav pieejama vispār. Nav vienotas izpratnes par karjeras atbalsta formām un saturu profesionālajā izglītībā. Biežāk pielietota informācijas izplatīšana par izglītības programmām, mazāk par iespējamo karjeras attīstību izvēlētajā nozarē.</p> <p>Ļoti maz vai nemaz nav attīstīts darbs ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirmo kursu audzēkņiem to integrācijai jaunajā mācību vidē, • Pēdējo kursu audzēkņu darba meklēšanas prasmju un darbā noturēšanās prasmju apguvei, • Uzņēmējspēju attīstībai mācību procesā. <p>Ir jāveicina informācijas apmaiņas starp nozari un izglītības iestādēm, lai sekmētu jauniešu integrāciju darba tirgū, kā arī pilnveidotu mācību programmas.</p> <p>Kā nodrošināt vienotu pieeju šo jautājumu risināšanā valsts un pašvaldību pārziņā esošajās, „privātajās” profesionālās izglītības iestādēs?</p>	
11.	<p><u>Karjeras atbalsta īstenošanu pieaugušo izglītībā Latvijā, salīdzinot ar EMKAPT, nevar izdalīt kā atsevišķu sektoru. Tas ir pieejams NVA, kā privātais pakalpojums un augstākās izglītības iestādēs (ja tiek nodrošināti šādi pakalpojumi).</u> Lai uzlabotu gan pieejamību, gan mainītu pieaugušo viedokli par šāda atbalsta lietderību, ir jāveido <u>mehānisms kopējai sadarbībai starp pašvaldību, skolu, augstskolu un NVA, atvieglojot sapratni par pakalpojuma pieejamību.</u> Personām, kuras turpina izglītošanos formālajā izglītībā, šiem pakalpojumiem jābūt pieejamie izglītības iestādēs. Ņemot vērā, ka pieaugušo izglītībā ir iesaistītas arī privātas institūcijas, tad, karjeras atbalsta pakalpojums nav tikai publiskais pakalpojums.</p>	<p>Pieaugušo izglītība – to nevar izdalīt kā patstāvīgu izglītības sektoru. Izglītības pakalpojumi tiek piedāvāti gan personības attīstībai, gan profesionālās kvalifikācijas pilnveidei. Izglītības piedāvātāji ir gan valsts, gan pašvaldības, gan darba devēji, gan privātās juridiskās personas.</p> <p>Ja pieaugušo izglītība nav izdalāma kā homogēns izglītības sektors, kā ir ar karjeras atbalstu šādiem pieaugušajiem?</p> <p>Būtiski ir vienoties vai runājam tikai par pieaugušo izglītību, kur pieaugušais ir izglītojamā lomā, kas nozīmē, ka viņam ir tās pašas tiesības uz karjeras atbalsta pasākumiem, kā jebkuram izglītojamajam vai skatāmies uz to, kur pieaugušajam, kas nav izglītības sektorā ir pieejami karjeras atbalsta pakalpojumi.</p>	

N.p. k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
12.	<p><u>Karjeras atbalsta pakalpojumi augstākā izglītībā studentiem ir pieejami ierobežotā apjomā. Karjeras centri ir izveidoti atsevišķās izglītības iestādēs pēc savas iniciatīvas bez publiskā finansējuma atbalsta nodrošināšanā. Augstskola veido pakalpojumus atbilstoši savām vajadzībām - prakšu un darba piedāvājumu koordinēšanai, karjeras konsultāciju nodrošināšanai, komunikācijas uzturēšanai ar darba devējiem, vai organizē aktivitātes studējošo uzņēmējdarbības prasmju pilnveidošanai. Izpratne par karjeras atbalsta speciālistu iesaisti studējošo izglītošanās procesā, kas sniedz plašākus rezultātus, ir nepietiekama. Atbalsta pakalpojumu pieejamības palielināšanai jāveido augstskolu sadarbības tīkls.</u></p>	<p>Karjeras atbalsta pakalpojumi augstākajā izglītībā studentiem ir pieejami ierobežotā apjomā.</p> <p>Augstskolu pakalpojumi galvenokārt tiek nodrošināti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prakšu un darba piedāvājumu koordinēšanai, • komunikācijas uzturēšanai ar darba devējiem, • aktivitāšu organizēšanai studējošo uzņēmējdarbības prasmju pilnveidošanai, • retāk individuālajām karjeras konsultācijām <p>Izpratne par karjeras atbalsta speciālistu iesaisti studējošo izglītošanās procesā ir nepietiekama.</p> <p>Atbalsta pakalpojumu pieejamības palielināšanai jāveido augstskolu sadarbības tīkls?</p> <p>Vai ir nepieciešams kāds normatīvais regulējums / metodiskie ieteikumi? Vai būtu pietiekoši izstrādāt KAAS SP ieteikumus augstskolām/koledžām šajos jautājumos?</p>	
13.	<p><u>Nodarbinātības sektorā karjeras atbalsta pakalpojumu nodrošinājums un secīga pilnveide ir notikusi nepārtraukti, jau kopš 1990.tajiem gadiem. Definējot karjeras konsultācijas kā preventīvo pasākumu bezdarba samazināšanai, tiek palielināta iedzīvotājiem dažādu pakalpojumu pieejamība. Līdz ar to jāsecina, ka ir jālīdzsvaro ieguldījums karjeras atbalsta sistēmā. Ieguldot tikai nodarbinātības sektorā, notiek cīņa ar sekām – personām nav pietiekamas prasmes savas karjeras plānošanai un vadīšanai. Stiprinot karjeras atbalstu sektorā, NVA vēlams samazināt darbu ar skolēniem, bet sadarboties ar izglītības sektora karjeras atbalsta speciālistiem.</u></p>	<p>Nodarbinātības sektorā karjeras atbalsta pakalpojumu nodrošinājums un secīga pilnveide ir notikusi nepārtraukti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gan bezdarbniekiem • gan kā preventīvo pasākumu bezdarba samazināšanai <p>Kopumā ir ieguldīts vairāk līdzekļu nodarbinātības sektorā salīdzinot ar izglītības sektoru, tāpēc notiek cīņa ar sekām.</p> <p>Kāds ir NVA viedoklis attiecībā uz šo secinājumu? Kādi attīstības virzieni ir/tiek plānoti?</p>	
14.	<p><u>Lai novērstu resursu un zināšanu sadrumstalotību, ir jānedefinē nacionālie resursi, kas tiek uzturēti un pilnveidoti par valsts finanšu līdzekļiem. Tas uzturētu pakalpojumu kvalitāti un attīstību atbilstoši mērķauditorijas vajadzībām un informācijas tehnoloģiju attīstībai.</u></p>	<p>Nacionālie informācijas un metodiskā atbalsta resursi, kas tiek uzturēti un pilnveidoti par valsts finanšu līdzekļiem.</p> <p>Vai ir mērķtiecīgi veidot valstī vienotu struktūrvienību visām mērķa grupām? Atbilde izglītības sektorā varētu būt pilotprojekta rezultātā.</p>	

N.p. k.	Secinājums	Risināmie jautājumi	Atbildīgā institūcija
15.	<p><u>Karjeras atbalsta kvalitāti un rezultātus nosaka resursi – finanšu ieguldījums pakalpojumā, cilvēkresursi – kvalifikācija un personas iesaistīšanās līmenis (motivācija, aktivitāte u.c.). Karjeras atbalsta mērķu sasniegšanai nepieciešams strādāt pie sabiedrības izpratnes veidošanas par ieguvumiem, būtiski jāpilnveido sistēmas finansēšanas mehānisms un jāsakārto karjeras atbalsta sistēmā iesaistīto atbildība par konkrētām funkcijām, kā arī jāstiprina sadarbības mehānisms gan starp novadu profesionāļiem, gan politikas veidotājiem.</u></p>	<p>Karjeras atbalsta kvalitāti un rezultātus nosaka resursi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • finanšu ieguldījumi dažāda veida pakalpojumu nodrošināšanā; • cilvēkresursi – to kvalifikācija • indivīda iesaistīšanās līmenis (motivācija), • sadarbības mehānisms starp profesionāļiem un politikas veidotājiem. <p>Kā šo pieeju var legalizēt? Aprakstot koncepcijā? Vai pietiek tikai ar koncepciju? Jeb šī jautājuma risināšanu atlikt līdz tam, kad būs nodrošināts pietiekošs resursu apjoms?</p>	<p>Kā atbalsts šī jautājuma risināšanai varētu būt EMKAPT projekta ieteikumi 2014.gada beigās</p>
16.	<p><u>Karjeras atbalsta sistēmas rezultāti un efektivitāte jāvērtē, īstenojot pierādījumos balstītu politiku. Rekomendējams noteikt nepieciešamos datus salīdzinošas analīzes veikšanai, par personu izglītības un karjeras ceļu, sekot izmaiņām pakalpojumos, kā arī vērtēt ieguldījumu atdevi abos sektoros, kā arī konstatēt īstermiņa un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.</u></p>	<p>Karjeras atbalsta sistēmas rezultāti un efektivitāte jāvērtē:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pierādījumos balstītos faktos • nosakot datus salīdzinošas analīzes veikšanai • izvērtējot ieguldījumu atdevi abos sektoros • īstermiņa un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu <p>Kas to veiks? Kam par to ir jāuzņemas atbildība?</p>	<p>Kā atbalsts šī jautājuma risināšanai varētu būt EMKAPT projekta ieteikumi 2014.gada beigās</p>